

Województwo Dolnośląskie

nazwa województwa	dolnośląskie
stolica	Wrocław
powierzchnia	19 946,74 km ²
mniejszości narodowe	Łemkowie, Romowie, Rosjanie, Francuzi, Żydzi, Grecy
gwara/język	Gwara śląska

Województwo zostało utworzone w 1999 roku z ziem poprzednich województw: wrocławskiego, legnickiego, jeleniogórskiego, wałbrzyskiego i części leszczyńskiego oraz kaliskiego.

Ciekawostki

- **Dolny Śląsk to ziemia murowanych warowni, twierdz i zamków, które powstawały tu od średniowiecza.** Na uznanie zasługuje m. in.: Książ - jeden z największych w Polsce
- **Główne ośrodki uzdrowiskowe na Dolnym Śląsku** to: Zespół Uzdrowisk Kłodzkich (Kudowa Zdrój, Polanica Zdrój, Duszniki Zdrój), Łądek Zdrój, Cieplice Zdrój, Świeradów i Czerniawa Zdrój.
- Ten region Europy już od czasów średniowiecznych znajduje się na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych, biegnących z południa na północ i ze Wschodu na Zachód. **Najstawniejszym szlakiem biegnącym przez te ziemie był Bursztynowy Szlak.**
- **Szklarska Poręba zwana jest Stolicą Radiowej Trójki** - na rogu ulic Jedności Narodowej i 1 Maja w Szklarskiej Porębie znajduje się **Skwer Radiowej Trójki z Aleją Trójkowych Gwiazd i odciskami ust dziennikarzy Trójki**. Znajdziemy tu odciski ust m.in. Piotra Barona, Moniki Olejnik, Marka Niedźwieckiego, Wojciecha Manna, Grzegorza Wasowskiego i innych.
- **Bardo już od XIII w. jest ważnym miejscem pielgrzymkowym** – do Cudownej Figurki Matki Boskiej Bardzkiej, najstarszej drewnianej rzeźby na Dolnym Śląsku, pielgrzymowali przez wieki pątnicy z Czech i Śląska; w XVIII wieku odprawiano tu rocznie 4000 fundowanych mszy!

- „**Studzienka Marii**” znajduje się w miejscowości Bardo, w połowie drogi na szczyt Kalwarii. Źródłana woda uważana jest za leczniczą, szczególnie pomocną w chorobach wzroku. Miejsce to według legendy ma także moc spełniania najskrytszych pragnień – wystarczy nabrać źródlanej wody w usta i trzykrotnie, biegiem okrążyć kapliczkę...

- Strój ludowy:

Kobięcy: mocno zmarszczona spódnica, fartuch z białego haftu, krótki dopasowany żakiet sukna z dużym ozdobnym kołnierzem, na głowie czepek wykończony koronką, z tyłu głowy kokarda

Męski: biała koszula, kamizelka krótka do bioder z wzorzystymi przodami, tył gładki, zapinana na błyszczące guziki, pod szyją kolorowa zawiązana chustka, na głowie kapelusz, ciemne spodnie

- Legendy i podania:

Duch Gór - Legendy o Duchu Gór znane trzem narodom – Czechom, Niemcom i Polakom, które przekazywano w ludowych podaniach z pokolenia na pokolenie, były wielokrotnie tematem prac karkonoskich artystów. karkonoski Duch Gór. Postać ta kojarzy się Niemcom jako Rübezahl, Czechom - Pan Jan lub Krakonos, a Polakom - Liczyrzepa, Rzepiór, czy Rzepolicz.

Strach przed czyhającymi w niedostępnych górach niebezpieczeństwami i respekt przed Duchem Gór powstrzymywały miejscowych przed wyprawami po skarby ziemi na wzór walońskich przybyszy. Duch Gór, pełni rolę strażnika przyrody a tym, którzy naturze nie okazują należnego szacunku płać, wyrafinowane w skutkach, figle.

Legenda o świeradowskiej żabce i wodach radoczynnych - Przebywający na terenie Świeradowa-Zdroju - dawniej Bad Flinsberg, berliński lekarz Leonard Thurneysen, podczas spaceru zaobserwował w jednym ze źródeł leżącą martwą żabę, która nie rozkładała się pomimo upływu czasu. w 1739 r. powołana została komisja lekarska złożona z lekarzy specjalistów i fizyka do dokładnego przebadania składu chemicznego wód, uznając je w efekcie końcowym za lecznicze.

To odkrycie potwierdziło ostatecznie, iż istniejące w Świeradowie-Zdroju źródła są radoczyne, a żaba pozostała wieczna do dziś.

Dziś ŻABKA traktowana jest jako jeden z symboli miasta i wykorzystywana do jego promocji.

-Kuchnia Regionalna:

Niezwykła różnorodność dolnośląskich produktów i potraw jest wyrazem wielokulturowości regionu, bogactwa zwyczajów i tradycji pochodzących z całej Polski oraz przywiezionych z zagranicy. Kuchnia dolnośląska ma aż 38 produktów tradycyjnych, kulinarnych specjałów wpisanych na listę Ministra Rolnictwa i rozwoju wsi. Należą do nich m. in.:

- ✓ **Twaróg sudecki**. Wytwarzany w Kamiennej Górze według tradycyjnej receptury już od 1945 roku. Może być składnikiem wielu prostych, pożywnych potraw, jak np. ziemniaki z twarogiem i olejem lnianym, które dawniej były przysmakiem tkaczy lnu zamieszkujących kamiennogórską ziemię.
- ✓ **Chleb gogołowicki** - w kuchni dolnośląskiej Chleb wypiekany jest od trzech pokoleń przez rodzinę, która przybyła na Dolny Śląsk z Kresów Wschodnich i osiadła we wsi Gogołowice pod Miliczem. Jest robiony na zakwasie i wypiekany trzy razy w tygodniu na liściach kapusty lub chrzanu w opalonym drewnem piecu szamotowym. Ma on grubą, bardzo chrupiącą skórkę i bardzo długo zachowuje świeżość.
- ✓ **Kysielnica - Żur łemkowski** zwany kysylicą, kisielicą lub keselicą to tradycyjna potrawa wywodząca się jeszcze z XVII wieku.
- ✓ **Czarne Gołąbki Krużewnickie** - Czarne gołąbki to potrawa z kaszy gryczanej, ziemniaków i mięsa, zawiniętych w liście białej kapusty. Podaje się je okraszone tłuszczem ze skwarkami. Podaje się je m.in. gościom Festiwalu Filmów Komedycznych w Lubomierzu.

- Znani Dolnoślązacy:

- **Jan Miodek** – polski językoznawca, profesor i dyrektor Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego; popularyzator wiedzy o języku polskim.

- **Waldemar Krzystek** - reżyser i scenarzysta filmowy; otrzymał tytuł obywatela honorowego Dolnego Śląska CIVI HONORARIO nadany przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego.

- **Dariusz Miliński**, - jeleniogórski artysta malarz, scenograf i twórca plakatów.

- **Leszek Cichoński** - muzyk, gitarzysta znany z "Thanks Jimi Festival", czyli bicia gitarowego rekordu Guinnessa na wrocławskim Rynku

- **Maciej Zieliński**, - polski koszykarz, grający na pozycji rzucającego obrońcy. Wielokrotny reprezentant kraju, dwukrotnie uczestnik Mistrzostw Europy.

- **Włodzimierz Ciołek** - wielokrotny reprezentant Polski w piłce nożnej

- **Wojciech Dąbrowski** - aktor znany z serialu "Pierwsza miłość", współtwórca Wrocławskiego Teatru Komedia:

Miasto wojewódzkie Wrocław

Miasto na prawach powiatu w południowo-zachodniej Polsce, siedziba władz województwa dolnośląskiego i powiatu wrocławskiego. Położone w Europie Środkowej na Nizinie Śląskiej, między Wzgórzami Trzebnickimi na północy, a Sudetami na południu, w Pradolinie Wrocławskiej, nad rzeką Odrą i czterema jej dopływami.

Jest historyczną stolicą Śląska oraz Dolnego Śląska. Dawna stolica księstwa wrocławskiego, siedziba władz pruskiej prowincji Śląsk i rejencji wrocławskiej. Od 28 czerwca 1946 stolica województwa wrocławskiego. Od 1 stycznia 1999 stolica województwa dolnośląskiego. Jest głównym miastem aglomeracji wrocławskiej. Czwarte pod względem liczby ludności miasto w Polsce, piąte pod względem powierzchni – 293 km². Wrocław jest również jednym z najstarszych miast Polski pod względem lokacji na prawach miejskich. Warunki klimatyczne Wrocławia wykazują cechy typowe dla dużych aglomeracji miejsko-przemysłowych.

Jednym z obserwowanych efektów jest podwyższenie temperatury powietrza, określane jako „miejska wyspa ciepła”, co najwyraźniej zaznacza się podczas pogodnych nocy letnich, dając dodatkowo ponad 5 °C. We Wrocławiu znajduje się Kilimandżaro, Morskie Oko, a w pobliskim Kamieńcu Wrocławskim Bajkał.

Atrakcje turystyczne Wrocławia

Wrocławski Ratusz - późnogotycki budynek na wrocławskim Ryнку, jeden z najlepiej zachowanych historycznych ratuszy w Polsce, zarazem jeden z głównych zabytków architektonicznych Wrocławia. Ratusz znajduje się w południowo-wschodnim narożu bloku śródmiejskiego (tretu). Dwukondygnacyjny, podpiwniczony, trójtaktowy budynek na planie wydłużonego prostokąta z wieżą i kilkoma przybudówkami powstał w kilku etapach budowlanych na przestrzeni około 250 lat (od schyłku XIII w. aż po wiek XVI). Obecny kształt Ratusz zawdzięcza restauracjom przeprowadzonym od XIX do XXI wieku.

Hala Stulecia to unikatowe miejsce na mapie Polski, gdzie historia w pełni współgra ze współczesnością. Zaprojektowana przez wybitnego miejskiego architekta Maxa Berga, została uznana za jedno z największych dzieł architektury XX wieku. W założeniu projektanta miała służyć mieszkańcom Wrocławia i gościom odwiedzającym stolicę Dolnego Śląska i tak jest do dziś.

Ogród Japoński - znajduje się w Parku Szczytnickim w Śródmieściu Wrocławia. Został założony w latach 1909-1912 w związku z Wystawą Stulecia w 1913 r., z inicjatywy hrabiego Fritza von Hochberga z Łowej i zaprojektowany przez japońskiego ogrodnika Mankichi'ego Arai. Po wystawie zabrano większość z wypożyczonych detali, decydujących o japońskim charakterze ogrodu. W Ogrodzie na stawie Eichborna znajdowała się pagoda, wzorowana na świątyni Kinkaku-ji z Kioto. Została rozebrana w 1996 lub 1997 roku.

Panorama Racławicka – muzeum sztuki we Wrocławiu, oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu, założone w 1893 we Lwowie¹, od 1980 we Wrocławiu Ekspozuje cykloramiczny obraz *Bitwa pod Racławicami* namalowany w latach 1893–1894 pod kierunkiem Jana Styki i Wojciecha Kossaka. Obraz olejny przedstawia bitwę pod Racławicami (1794), jeden z epizodów i insurekcji kościuszkowskiej, zwycięstwo wojsk polskich pod dowództwem gen. Tadeusza Kościuszki nad wojskami rosyjskimi pod dowództwem gen. Aleksandra Tormasowa.

Stadion Miejski – stadion piłkarski we Wrocławiu, stanowiący własność miasta Wrocław. Głównym użytkownikiem areny jest klub piłkarski Śląsk Wrocław. Stadion był jedną z aren Euro 2012 – rozegrane na nim zostały trzy mecze fazy grupowej. Projekt stadionu został wybrany w konkursie zorganizowanym przez Urząd Miejski Wrocławia w październiku 2007.

Szlak wrocławskich krasnali – nazwą tą określa się figurki krasnali, w liczbie ciągle rosnącej (stan na październik 2013 to ponad 270 figurek), umieszczanych na ulicach Wrocławia sukcesywnie od roku 2001. Stały się niewątpliwą atrakcją miasta – organizowane są specjalne wycieczki szlakiem krasnali i wydawane broszurki dla turystów chcących połączyć odnajdywanie kolejnych figurek ze zwiedzaniem Wrocławia.

Atrakcje turystyczne województwa

Karkonoski Park Narodowy

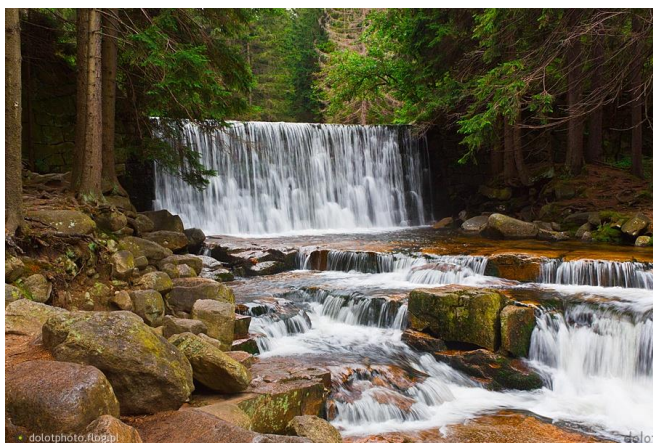

Karkonoski Park Narodowy, utworzony 16 stycznia 1959 roku, jest jednym z 23 parków narodowych na terenie Polski. Park znajduje się w południowo-zachodniej części kraju przy granicy państwowej z Czechami. Karkonoski Park Narodowy położony jest w Sudetach Zachodnich i obejmuje szczytowe Karkonoszy z głównym szczytem Śnieżką. Został utworzony w 1959 roku. Obejmuje powierzchnię 5548 ha w tym 1716 ha w rezerwatach ścisłych, zajmujących całe piętro kosodrzewiny i piętro alpejskie. Obszar

KPN podzielony jest na sześć obwodów ochronnych. Ponadto w obręb Karkonoskiego Parku Narodowego wchodzi dwie enklawy: **Wodospad Szklarki i Chojnik**.

Wodospad Łomnicy (Dziki Wodospad)

Dziki Wodospad, położony w pobliżu dolnej stacji kolei linowej na Kopę, powstał w wyniku spiętrzenia wód rzeki Łomnicy. Jest miejscem, które bardzo chętnie odwiedzają rzesze turystów oraz fotografują się na tle spadającej z kilkumetrowej wysokości wody. Dziki Wodospad powstał poprzez spiętrzenie wód rzeki Łomnicy. Łomnica to dzika górską rzeką, która przez wiele lat pokazywała swoją niszczycielską siłę. W celu poskromienia żywiołu władze Karpacza zdecydowały się na wybudowanie specjalnych urządzeń, które dałyby radę zapobiegać skutkom nacisku zbyt dużej ilości wody. Tak więc w 1910 roku rozpoczęto budowę specjalną zaporę, którą obecnie nazywa się właśnie Dzikim Wodospadem. Prace nad zaporą zostały zakończone w 1915 roku. Swoją skuteczność potwierdziła podczas wielkich powodzi, kiedy ochroniła Karpacz przed większymi stratami.

Chojnik

Zamek Chojnik – zamek usytuowany nieopodal Jeleniej Góry-Sobieszowa, na szczycie góry Chojnik w Karkonoszach. Góra ta wznosi się na wysokość 627 metrów n.p.m., a od jej południowo-wschodniej strony znajduje się 150-metrowe urwisko opadające do tzw. Piekielnej Doliny. Warownia znajduje się na terenie obszaru ochrony ścisłej, który jest eksklawą Karkonoskiego Parku Narodowego. Zamek Chojnik składa się z zamku dolnego otoczonego fortyfikacjami. Po stronie

północnej wznosi się cylindryczna wieża, a w północno-wschodnim narożniku baszta łupinowa.

Kościółek Wang w Karpaczu

Drewniany kościółek wzniesiony został w XII wieku w miejscowości Vang nad jeziorem Vangsmjøsen w południowej Norwegii. W 1842 roku przewieziono budowlę do Karpacza. Teren pod budowę świątyni na zboczu Czarnej Góry, na wysokości 885 m n.p.m. podarował hrabia Christian Leopold von Schaffgotsch z Cieplic. Świątynia prezentuje późnoromańską sztukę skandynawską o konstrukcji słupowo-szkieletowej, polegającej na tym, że podstawą konstrukcji ścian była rama utworzona z pionowych słupów, połączonych dolną i górną belką. Rama taka stała na kamiennym fundamencie i nie miała bezpośredniego kontaktu z ziemią, co chroniło drewno przed zbutwieniem. W ramie umieszczono pionowe wypełnienie z desek połączonych ze sobą za pomocą piór i wpustów. Taka konstrukcja gwarantowała szczelność ścian w przypadku kurczenia się, czy pęcznienia desek pod wpływem zmian atmosferycznych. Tak skonstruowane budowle stoją już od prawie 900 lat.

Zamek Grodno

Zamek Grodno-wznosi się w północnej części gór Sowich na szczycie wzgórza Chojna (450 m n.p.m.). Początkowo był to największy zamek w tzw. Śląskiej Dolinie, zbudowany z kamienia składał się z zamku górnego, do którego później została dobudowana część dolna. Na zamku górnym znajduje się wysoka wieża obronna, budynki mieszkalne i gospodarcze. Pierwszy zachowany dokument świadczący o istnieniu zamku pochodzi z 1315 r. Za panowania Bolka II w I połowie XIV w. został rozbudowany zamek górny, który składał się z wieży obronnej, dwóch kamiennych budynków stanowiących pomieszczenia załogi, wieży bramnej, drewnianych zabudowań gospodarczych oraz dużego dziedzińca.

Park Miniatur Kowary

W Parku Miniatur zobaczymy wiele ciekawych zabytków z terenu Dolnego Śląska takich jak pałace, klasztory i zamki. Pośród tej małej zabudowy pocujemy się jak Guliwer na swej wyprawie niewielkiej miejscowości Kowary na Dolnym Śląsku funkcjonowała niegdyś fabryka dywanów. Po jej upadku zostaje tu otwarty w sierpniu 2003 roku Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska. Pomysłodawcą tej inicjatywy jest pan Marian Piasecki, który przez 25 lat pracował w Niemczech jako inżynier energii atomowej. Miniatury są w skali 1:25 i obecnie jest ich ponad 30 sztuk.

Modele są wykonywane z nowoczesnych materiałów które są odporne na warunki atmosferyczne, co pozwala od wiosny do jesieni oglądać je na świeżym powietrzu. W okresie zimowym ekspozycję możemy oglądać w hali fabrycznej, gdzie przez cały rok funkcjonuje kawiarnia, gdzie może odpocząć strudzony wędrowiec.

Bolków – zamek Piastów Śląskich

Warownia zbudowana przez Piastów Śląskich, należała do Korony Czeskiej, rycerza-rabusia, króla Węgier, biskupa, zakonu cystersów, państwa pruskiego, a dziś jest w użytkowaniu Muzeum Zamek Bolków.

Budowę zamku zainicjował w połowie XIII wieku książę legnicki - Bolesław II Rogatka z polskiej dynastii Piastów, syn Henryka II Pobożnego i Anny Czeskiej, a także wnuk Henryka I Brodatego i św. Jadwigi Śląskiej. Warownia stała na prawym brzegu Nysy Szalonej, na szczycie wzgórza o wysokości 396 m n.p.m. Zachodnie zbocze tego wzgórza opada w kierunku rzeki bardzo stromym, 90-metrowym urwiskiem. Łagodny, wschodni stok wzgórza zajęło miasto Hain, które już w 1276 roku otrzymało prawa miejskie.

Zamek Książ

Monumentalny zamek książęcy Książ to największy dolnośląski zamek i trzeci pod względem wielkości zamek w Polsce. Swoją obronną siedzibę wybudował tutaj w latach 1288 - 1292 książę świdnicko - jaworski Bolko I. Na przestrzeni dziejów zamek wielokrotnie zmieniał właścicieli i wygląd, a największy wpływ na dzisiejszy jego charakter miała rodzina Hochbergów władająca zamkiem przez ponad 400 lat. W roku 1908 książę Henryk XV wybudował największe południowo - zachodnie skrzydło zamkowe z dwiema wieżami w

narożach. Wtedy też przebudowano 48- metrową wieżę główną zamczyska. Na terenie wokół zamku znajdują się piękne ogrody, restauracja i stadnina koni. W zamku prezentowane są wystawy ceramiki artystycznej i porcelany użytkowej, pochodzącej z pobliskich fabryk. Organizowane są również wystawy kwiatów i krzewów oraz pokazy walk i zwyczajów średniowiecznych.

Warta zwiedzenia jest również znajdująca się nieopodal palmiarnia, w której rośnie ok. 100 gatunków roślin sprowadzonych z 4 kontynentów. Zamek Książ jest jedną z najwspanialszych atrakcji turystycznych Dolnego Śląska.

Opracowanie: Ania K., Weronika S., Ewelina. K., Kasia. B., Ola Ł. ; opiekunowie SKE „Euroludek”

W opracowaniu wykorzystano informacje zawarte na m.in. na stronach:

<http://www.intour.pl/>

<http://www.pl.all.biz/>

<http://pl.wikipedia.org/>

<http://dolnyslask.org/zamki/obiekty/ksiaz/>